

Mattias Sörensen
Kulturmiljöenheten
010-2236298

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

Remiss om Betänkandet Sveriges museum om Förintelsen (SOU 2020:21) svar senast 2020-08-17

Er beteckning: Ku2020/01036/KL

Sammanfattning

Länsstyrelsen delar uppfattningen att minnet av Förintelsen måste förmedlas till kommande generationer och att vittnesmål från överlevare och efterlevande till offren från Förintelsen strukturerat kan insamlas och bevaras.

Det är Länsstyrelsen uppfattning att utredningen inte på något övertygande sätt visat på fördelarna med en ny myndighet och museum för Förintelsen och avstyrker därför förslaget om inrättandet av en ny myndighet och ett museum för Förintelsen.

Länsstyrelsens synpunkter i korthet är:

- Befintliga institutioner fr.a. Forum för levande historia, FLH, kan genom utvecklade uppdrag och samverkansformer uppnå önskade ambitioner.
- En mångfald av aktörer kan ha bättre förutsättningar att spegla en mängd berättelser och frågeställningar än vad som kan bli följden av om ansvaret läggs på en institution.
- Behovet av en platsbunden institution med förutsättningar att förvalta samlingar och bedriva utställningsverksamhet skulle med fördel kunna ske genom ett särskilt samordnande uppdrag till exempelvis Malmö museer. Ett sådant uppdrag skulle även kunna inbegripa en fördjupad samverkan med Dansk Jødisk Museum i Köpenhamn.
- De resurserna som föreslås ställas till det nya museets förfogande bedöms vara otillräckliga. Sett till det mycket ambitiösa uppdrag som föreslås finns en risk att förutsättningar för verksamheten begränsas avsevärt.

Länsstyrelsens synpunkter

KAPITEL 2 BAKGRUND

Länsstyrelsen delar bedömningen att den historiska kunskapen kring Förintelsen är väsentlig för vår samtid och framtid. Att de vittnesmål och föremål som finns kopplade till Förintelsen är spridda på många aktörer bedömer Länsstyrelsen i sig inte vara skäl att skapa ett nytt museum.

Utredningen pekar på det faktum att allt färre överlevare kvarstår i livet och faktumet att vittnesmål och föremål idag är spridda på en mångfald av museer, arkiv och privatpersoner. I en internationell jämförelse pekas på att Sverige skiljer ut sig i valet av att inrätta myndigheten Forum för levande historia, FLH, som inte har något uppdrag att bygga och förvalta samlingar. Detta tillsammans med en förändrad syn på museer som fenomen läggs som argument för inrättandet av ett nytt museum över Förintelsen.

Utredningen redogör inte för i vilken mån de museer, arkiv och privatpersoner som idag hanterar föremål och vittnesmål med koppling till Förintelsen är villiga att avhända sig dessa till ett nytt museum och behandlar heller inte lämpligheten i en centraliserad förvaring. Delar av de samlingar som lyfts i utredningen har en tydlig koppling till den plats där de idag finns. Att förlägga dem till en ny plats och ett nytt museum skulle ta föremålen från sitt sammanhang.

KAPITEL 3 BEFINTLIGA VERKSAMHETER OCH INKOMNA SYNPUNKTER

Länsstyrelsen anser att utvecklat uppdrag till FLH vore mer kostnadseffektivt samtidigt som befintliga samverkansformer bättre nyttjas och utvecklas. Parallellt som ett utökat uppdrag för FLH bör även andra aktörer ges riktade och fördjupande uppdrag.

Av de synpunkter som inkommit framkommer att de flesta myndigheter och organisationer som utredningen knutit till arbetet förhåller sig relativt öppet till behovet av ett nytt museum. Tyngdpunkten ligger på att det är viktigt med en självständighet, resurser och samverkan för att nå uppsatta ambitioner. FLH öppnar för att motta ett utvidgat uppdrag och Statens historiska museer, SHM, pekar på sårbarheten hos en liten organisation, särskilt i en uppbyggnadsfas. Stiftelsen Nordiska museet, NM, ställer sig direkt tveksamma till ett nytt museum.

För att säkerställa kontaktytan mot barn och unga i hela landet är de regionala museerna viktiga parter. De är kulturarvsaktörer som har vana och kompetens att möta en lokal publik. Läns museernas samarbetsråd pekar på detta perspektiv i sina synpunkter.

KAPITEL 5 MUSEETS INRIKTNING OCH UPPDRAG

Det är Länsstyrelsens bedömning att förslaget lägger ett brett och ambitiöst uppdrag för det nya museet. I relation till de svårigheter som stora delar av museisektorn har att bedriva god samlingsförvaltning och -uppbyggnad

(Museer under press, Sveriges museer 2020) är det tveksamt om det föreslagna museet långsiktigt kommer att kunna leva upp till uppdraget.

Att förmedla kunskap kring Förintelsen och hur Sverige agerade i relation till Förintelsen och nazismen bör vara utgångspunkten. Utredningens huvudförslag att detta bäst låter sig göras genom att omvandla FLH:s uppdrag och inrätta en ny myndighet kommer innebära att upparbetade strukturer till delar kommer att försvinna eller kraftigt ändras. FLH har idag ett välutvecklat pedagogiskt arbete med etablerade samverkansformer.

Förslaget bör bearbetas och begränsas för att kunna hanteras inom de resurser som föreslås ställas till museets förfogande. Alternativt bör uppdraget läggas på en eller flera befintliga aktörer som inte behöver bygga en ny organisation för att bli verksamma, förslagsvis genom att komplettera FLH:s uppdrag istället för att minska det.

KAPITEL 6 VERKSAMHETENS ORGANISATION OCH LOKALBEHOV

Länsstyrelsen har förståelse för behovet av en ny museibygnad om utredningens huvudförslag följs men ser svagheter med förslaget. Då utredningens direktiv inte inkluderat att föreslå vare sig placering eller val och/eller gestaltning av det nya museets lokaler finns det risk att bedömningen av museets resursbehov underskattats.

Ett museum är inte en garanti för att förmedlingen håller kvalitet. Utan tillräckliga resurser och kompetens att både förvalta samlingarna och använda dem i utåtriktad verksamhet är organisationsformen underordnad. En lämpligare väg är, som tidigare anförts, att utveckla någon eller några befintliga aktörers uppdrag så de inkluderar Förintelsens minnen och erfarenheter.

I utredningen framkommer att under de seminarier som arrangerats lyfts vikten av platsen för ett museum. I den diskussionen rör sig aspekter av autentiska platser, signalvärdet i en lokalisering, möjligheten till interaktion med lärosätena och museets tillgänglighet för utpekade målgrupper. Utredningen redovisar också att det finns många platser i landet som har stor betydelse för Sveriges agerande inför, under och eftermälet till Förintelsen. På många av dessa platser finns redan idag verksamhet som förmedlar detta, exempelvis Malmö museer som har en rik samling och en väl utvecklad förmedling.

FLH och Malmö museer är exempel på aktörer som torde ha goda förutsättningar att omhänderta ett sådant utvidgat uppdrag. En sådan lösning skulle dock kräva ett påtagligt tillskott av resurser på alla plan för att förvaltning, kunskapsuppbyggnad och förmedling ska hålla önskad kvalitet. Det är dock Länsstyrelsens uppfattning att lösningen vore mer funktionell och resurseffektiv.

KAPITEL 7 SAMLINGAR, SAMVERKAN OCH FORSKNING

Länsstyrelsen har tidigare uttryckt tveksamhet till förslaget om en ny myndighet och museum. Orsakerna till detta är flera: det finns en mångfald av aktörer som på ett eller annat sätt förväntas ändra inriktning på sin

verksamhet; det finns en stor mängd samlingar som ska överlåtas och tas ur sin kontext; en ny organisation ska etableras vilket tar tid varunder upparbetade nätverk och samverkansformer riskerar att förloras; förutsättningarna att uppfylla de många och höga ambitioner som ställs på det föreslagna museet inte är rimliga beaktat till de resurser som föreslås.

Utredningen redovisar förtjänstfullt vilken mängd samlingar och aktörer som förvaltar Förintelsens minnen och relaterade händelser. Behovet av nationell och internationell samverkan lyfts fram vilket Länsstyrelsen håller med om och vill understryka. Att fungera som arena för forskning och bedriva egen forskning är likaledes betydelsefullt för att bygga ny kunskap och vara berikande i kunskapsförmedlingen.

För att ge bättre förutsättningar för att en mångfald av perspektiv och allmän tillgänglighet är det Länsstyrelsens bedömning att en utvecklad samverkan mellan befintliga aktörer bör eftersträvas. Genom att peka ut någon eller några aktörer, exempelvis FLH och Malmö museer, som huvudansvariga för uppdraget men kompletterat med ett uppdrag om en fördjupad samverkan med andra parter.

FHL har som utredningen fastslagit redan en etablerad internationell samverkan, Malmö museer torde genom sin närhet till Dansk Jødisk Museum i Köpenhamn ha goda förutsättningar att skapa en regional samverkan. I landet finns en etablerad kulturell infrastruktur genom läns museerna som skulle kunna garantera en god tillgänglighet för barn och unga. Detta skulle dock kräva en avsevärd höjning av det ekonomiska stöd som fördelas till museerna genom kultursamverkansmodellen.

Genom en bredd av aktörer och ett utvecklat samarbete kring samlingarna finns goda förutsättningar att ställa nya frågor och bygga kunskap, bedriva forskning och bedriva förmedling på många platser. En centralisering ger inte samma möjligheter.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Johan Löwenadler Davidsson med enhetschef Mattias Sörensen som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Emma Willaredt, avdelningschef, medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på

www.lansstyrelsen.se/dataskydd.